

“Ajarsuaq - Tante Grønland” og de grønlandske børn

/Lisbeth Valgreen

I 1951 blev 22 grønlandske børn sendt til Danmark. De skulle gå i skole og siden vende tilbage til Grønland og være foregangsmænd for ‘det nye Grønland’. Sådan gik det ikke. De 6 af børnene blev adopteret af danske plejefamilier, mens resten blev flyttet til et nyopført børnehjem i Nuuk. I december 2020 sendte statsminister Mette Frederiksen en officiel undskyldning til de 22 børn. Adoptioner er et underbelyst kapitel af Grønlands og Danmarks fælles fortid. Her er en historie om et grønlandsk barn, der blev adopteret tilbage i 1800-tallet.

Livet i det traditionelle grønlandske fangersamfund kunne være barskt, og i dårlige fangstperioder kunne fangerfamilierne leve under kummerlige forhold, hvor hverdagen var præget af sult og sygdomme. Familierne - og særligt børnene - var i høj grad overladt til deres egen skæbne. I det moderne grønlandske velfærdssamfund er der skabt et kommunalt system, der kan gribe de udsatte børn og familier i samarbejde med ngo'er og hjælpeorganisationer.

Elisa Motzfeldt Bøggild blev født i den lille bygd Qerrortussoq ved Sisimiut i 1855 i en grønlandsk fangerfamilie. Hun blev konfirmeret i 1870 af pastor Bøggild i Sisimiut. I optegnelserne i kirkebogen står hendes biologiske forældre stadig som forældre ved konfirmationen (faderen dog afdød). Måske var hun kiffaq [husassistent] i præsteboligen efter sin konfirmation? Hun blev under alle omstændigheder senere adopteret af samme pastor og hans kone, F. Fritzsche. Elisa rejste som 22-årig med det danske par til Danmark og boede på præstegården i Skørping, derefter i Gadstrup og til sidst i København. Hun kom aldrig tilbage til Grønland men bevarede interessen for sit hjemland.

Efter 1. Verdenskrig dannede Elisa Motzfeldt “Den Motzfeldt Bøggildske Indsamling”, hvis formål var *“at foranledige at nødlidende grønlandske børn blev anbragt i gode fangerhjem og at sørge for midler til anskaffelse af tøj”*. I 1923 foretog Rigsdagsdelegationen en rejse til netop et udsted ved Sisimiut. Ole Bendixen, den første formand for Sydgrønlands Landsråd, beskrev de usle forhold, som børnene levede under, og hvordan Delegationen samlede penge ind til en dreng, der var iført en meget laset skjorte og alt for store bukser. Delegationen bragte den lasede skjorte med tilbage til Danmark, hvorefter man grundlagde Foreningen Grønlandske Børn. I 1924 blev *Den Motzfeldt Bøggildske Indsamling*s arbejde med anbringelsen af udsatte grønlandske børn overtaget af Foreningen Grønlandske Børn.

Elisa Motzfeldt Bøggild fik senere tilnavnene frk. Motzfeldt, Tante Grønland – Ajarsuaq (“store moster”). Hun døde i 1940, 85 år gammel! I en nekrolog skrevet af H. Ostermann står der bl.a.: *“Skønt Frk. Motzfeldt Bøggild saaledes blev grundigt omplantet til Danmark og i en lang aarrække levede udenfor enhver anden forbindelse med sit fødeland end den skriftlige, bevarede hun sin interesse og kærlighed til Grønland saa varmt og levende, at hun, da hun paany i København kom i nærmere forbindelse med grønlandske kredse, gik fuldstændig op i den og bl.a. var en udmærket og opofrende støtte for mange af de unge indfødte, som var til uddannelse hernede.”*

Elisa Motzfeldt-Bøggild nåede selv at bringe følgende indlæg i den grønlandske avis Atuagagdliutit, 80.årg. 1940:

Til Indsamlingens Venner og Bidragydere!

katerssuiniarnerme pekataussunut tiinissutekartartunutdlo.

Idet jeg herved paa mine Landsmænds og egne Vegne bringer Bidragyderne og Venner af »Indsamling til Fordel for Trængende i Grønland« min hjerteligste og varmeste Tak for den Interesse og Velvilje jeg altid har mødt, naar jeg bankede paa, beklager jeg at maatte meddele, at jeg med mine 85 Aar ikke længere har Kræfter til at fortsætte det med Indsamlingen forbundne Arbejde, og derfor maa ophøre hermed. Det sker i Tillid til, at »Foreningen til Hjælp for grønlandske Børn« fortsat virker til Bedste for Børneforsorgen, og at de Gamle og Svage, Enker og Invalidere i Fremtiden vil finde den nødvendige Forstaaelse og Støtte hos Grønlands Styrelse, der altid beredvillig gennem den grønlandske Gejstlighed og de grønlandske Tjenestemænd, har hjulpet mig med Fordeling og Uddeling af de til Raadighed indsamlede Midler, og som jeg derfor ogsaa herved bringer min bedste tak.

København, d. 5. Februar 1940. sign. Elisa Motzfeldt-Bøggild. »Tante Grønland«.

matumûna nunarkatîka sivnerdlugit uvangalo nangminek »kalâtdlit nunâne pigssailekissut pivdlugit katerssuiniarnerme« ilisimatitsissârangama nungutdlugit sokutigingnigdlutik kajumigdlutigdlo tunissutekartartut pekataussutdlo kutsavigingârniardlugit ajûssârualuardlunga nalunaerutiginiarpara mâna 85-nik ukiokalerdlunga katerssuiniarneki suliajssartailo ingerdlaterkigsînaujungnaeravkit taimalo soraerutinartariaakerdlugo. neriunarpok »kalâtdlit mêrârtainik ikiuiniakatigit« mêrkat iluakutigssânik isumaginiartarumârâit, utorkait kajangnarsissutdlo, uvigdlarnerit timimikutdlo akornutekartut kingorna pissariakarnertik nâpertordlugo Grønlands styrelse tunârdlerfigissarumârât tâussuma ilagîngne avdlanilo atorfekartitai aningaussanik katerssugarisimassartagkavnîk avguâissinîkut ikiortigivdluartarsimassâka avkutigalugit, taimâtaordlo matumûna kutsavigingârpâka. (nugt. Kr. H.)
ârkigssuissok Kr. Lyngø. Nungme nakitigkat.

Link til statsministerens brev med undskyldning til de 22 eksperimentbørn samt den historiske udredning:

<https://www.stm.dk/presse/pressemeddelelser/undskyldning-til-de-22-groenlandske-boern-som-blev-sendt-til-danmark-i-1951/>

Litteratur:

Arktisk Institut, beskrivelse af genstand G004-040, samling: Foreningen Grønlandske Børn (A433)

Bugge, G.N.: Børnesanatorier og børnehjem samt anden privat forsyning for grønlandske børn i tiden 1920-1965, Tidsskriftet Grønland, 1966, 8, s. 257-274

Foreningen Grønlandske Børn:

<https://fgb.dk/vores-historie/>

Frederiksen, Svend: Aspects of European Influence in West-Greenlandic Poetry, Reprinted from EDDA nr. 4 1955, The Catholic University of America, Washington 17, D.C.

Kirkebøger, Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu/Grønlands Nationalmuseum & Arkiv:
<https://da.nka.gl/arkivet/brug-arkivet/slaegtsforskning/kirkeboeger/>

Ostermann, H.: Frk. Motzfeldt Bøggild. Det Grønlandske Selskabs Årsskrift, 1940, s. 152-153

Sanghæfte, musik af Elisa Motzfeldt Bøggild, tekst af Margrethe Krarup-Smith: Arktisk Inst, A446 (Peter Freuchen)

Ostermanns nekrolog er i DGS Årsskrift 1940